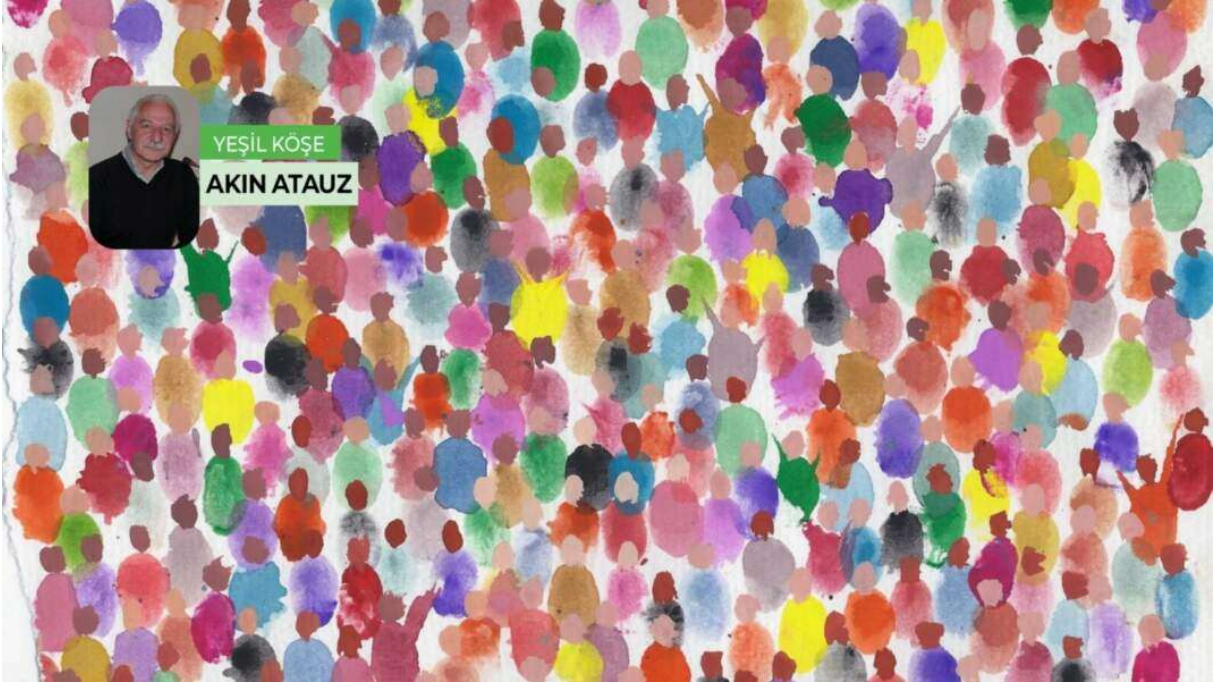

Katılımcı demokrasi-temsili demokrasi

Katılım, katılımcılık, katılımcı demokrasi, doğrudan demokrasi gibi kavramlar üzerinde, bu köşede 2020'den beri çeşitli tartışmalar yaptık; yapmaya devam ediyoruz. Daha önce üzerinde tartışmadığımız şu soru önemli: Katılımcı demokrasi, kendi başına ve bütüncül bir biçimde çalışabilecek bir sistem midir? Yoksa başka bir yönetim sisteminin veya demokratik işleyişin, bazı durumlarda kullanılabilen bir tamamlayıcısı mıdır?

Akin Atauz

Kaynak: University of Virginia

25/03/2023

Katılım, katılımcılık, **katılımcı demokrasi** (KD), doğrudan demokrasi gibi kavramlar üzerinde, bu köşede 2020'den beri çeşitli tartışmalar yaptık; yapmaya devam ediyoruz. Ancak son günlerde **“ittifaklar”** ya da (büyük bir olasılıkla yuvarlak) bir masa çevresinde birliktelik arayışları ve adı nasıl konulmuş olursa-olsun (seçim öncesinde) platformların oluşması vb. gibi gelişmeler, katılımcı demokrasinin nitelikleri veya nasıl bir kentsel demokrasi talep edebileceğimiz/ etmemiz gerektiği üzerinde, yeniden düşünmeyi gerektiriyor.

Katılım veya katılımcı demokrasi üzerine yazdıklarımız, konuya parçacıl yaklaşımlar niteliğinde. Bütüncül, varoluşsal öğeleri/ bileşenleri yeterince ve iyi tanımlanmış ve bu öğelerin bir sistem olarak bir arada çalışması, sistemin kendine özgü nitelikleri ve (dünyadaki diğer yönetim sistemleriyle/ diğer demokrasi veya diktatörlük türleriyle beraber olduğu bir evrende) sürdürülebilirliği üzerinde henüz yeterince net ve anlamlı bir profil (kuram) inşa edemediğimizin de, farkındayım.

Bunun, bu köşede tam olarak yapılabileceğini de söyleyemem. Ancak bu kavramı tartışarak giderek daha iyi anlamaya, boyutlandırmaya ve belki Türkiye’deki reel politika içinde kendisine nasıl bir yer bulabileceği üzerine konuyu geliştirirken, katılımcı demokrasinin, nasıl daha kolay kabul edilebilir ve uygulanabilir bir düşünce ve uygulama ortamı yaratacağı üzerinde, açıklık sağlayabiliriz.

Millet İttifakı ile **Emek ve Özgürlük İttifakı** içindeki bileşenlerin, birliktelikleri ve ortak karar almaları/ alamamaları sırasında ortaya çıkan deneyim, zihnimizi, kentlerin yönetiminde (veya “yönetim” sözcüğü yerine belki toplumsal-politik yaşamın” işleyişinde” ya da “yönetişiminde” mi demeliyiz?) katılımcı demokrasinin nasıl çalışacağına/ ortaya çıkabilecek olası sorunlara yönlendiriyor.

KD’nin bir kent “**yönetim**”/ “**yönetişim**” sistemi olarak geçerli olması ya da, kentin içinde bulunduğu durum ve geleceğiyle ilgili sistematik düşünceler (“planlar”) bakımından örgütlenmesi ve işleyişi arayışını sürdürüelim:

Daha önce üzerinde tartışmadığımız şu soru önemli: KD, kendi başına ve bütüncül bir biçimde çalışabilecek bir sistem midir? Yoksa başka bir yönetim sisteminin veya demokratik işleyişin, bazı durumlarda kullanılabilen bir tamamlayıcısı mıdır?

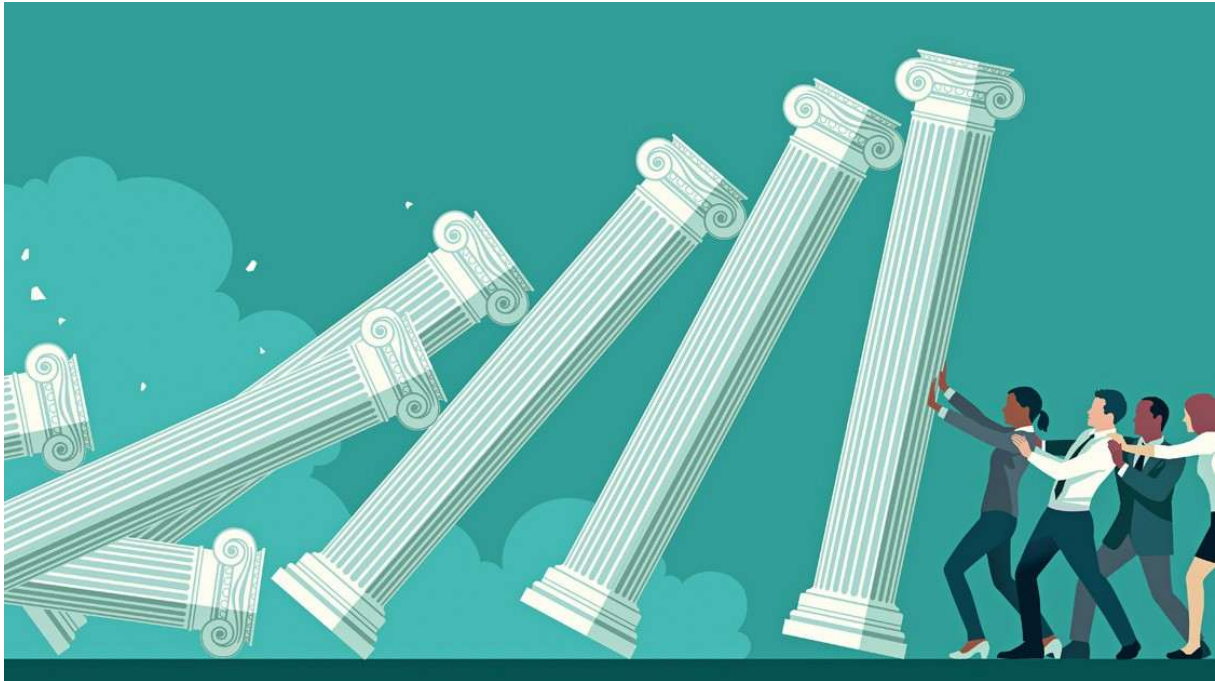
Yönetim sistemleri bakımından (ülke veya kent, ya da daha küçük bir toplumsal birim veya firma vb.) türler, (**Okyanusya, Afrika** vb. topluluklarındaki sistemleri bir yana bırakırsak) kabaca şöyle sınıflandırılıyor:

- Otoriter veya
- Demokratik.

Eğer sistem demokratikse işleyiş,

- Doğrudan demokrasiyle veya
- Temsili demokrasiyle gerçekleşiyor.

KD kavramını, doğrudan demokrasi düşüncesine yakın veya onunla özdeş olarak, ya da temsili demokrasinin evrimiyle, onun yanı sıra veya onunla birlikte gelişen bir sistem olarak düşünülebilir. Burada netleşmesi gereken konu, KD'nin “tam olarak tanımlanmış ve sistemleşmiş, çok farklı ortamlar için çeşitlenmeleri gelişmiş, yeni ve alternatif bir demokrasi biçimi” olduğunu ileri sürüp-süremeyeceğimizdir.

İllüstrasyon: Joey Guidone

Katılımcı demokrasinin, özellikle kent yönetimlerinde uygulama biçimleri (en azından **Türkiye** için) bakımından, temsili demokratik işleyişin başarılı ya da etkin olmadığı bazı durumlarda, hizmetin niteliklerini geliştirmek için, kamu yönetiminin kesikli olarak (sürekli olmayan) bir “yardımcı uygulama” olarak düşünüldüğünü görüyoruz. Son yıllarda, metropol kentleri yöneten partinin sosyal demokrasi idealine yaklaşma arayışları çerçevesinde, KD arayışının bazı örneklerini gördük. (**İBB** için **Taksim Meydanı** düzenlemesi projeleri üzerinde daha önce tartışmıştık.) Ancak daha önceki dönemde de, çok daha kaba ve ilkel bir katılımcı demokrasi örgütlenmesi formu olarak “**kent konseyleri**” deneyimleri ortaya çıkmaya başlamıştı.

Özetleyecek olursak, (Türkiye’de) KD daha çok, temsili demokratik işleyişin gelişmesi veya bazı yönlerde etkinleşmesi için (eğer yönetici isterse) kullandığı bir “**yedek lastik**” konumunda. Dünyanın başka kentlerinde, temsili demokrasi ile katılımcı demokrasinin birlikte uygulanması veya katılımcı demokrasinin daha saf ve bütünlüklü uygulamalarının gerçekleşmesinde, farklı örnekler (başta **Porto Alegre** vd.) olduğunu biliyoruz.

Belki bu yazı çerçevesinde geliştirebileceğimiz tartışma, Türkiye için, özellikle gelmekte olan, genel olarak daha demokratik ve yurttaşların daha aktif olmasını sağlayabilecek genel değişimler ve onun ertesindeki yerel yönetim seçimler öncesinde, KD'nin Türkiye'de gelişebilmesi bakımından, ne tür almasıklar düşünebileceğimiz ve bu almasıkların gerçekleşebilmesi için ne tür stratejiler önerebileceğimiz çerçevesinde olmalı...

Önce şu önermeyi net olarak söyleyebiliriz sanırım: Türkiye kentlerinin yönetiminde (kent hangi büyüklükte olursa olsun) temsili demokrasinin işleyişi, hemşerilerin ihtiyaçlarını (kabaca veya nitelikli olarak) karşılayabilecek düzeyde değil ve/veya etkin değil.

Bu alanda, yani kentin bütün insanları/ sınıfları/ kurumları ve kültürel birikimi-kimliği ile daha nitelikli bir işleyişe gereksinimi olduğunu, en azından bunu kabul eden belediyeler bakımından, KD doğrultusunda bazı arayışlar olduğunu gözlemleyebiliyoruz. Ancak bu arayışlar, KD'nin (temsili demokrasinin stepnesi olarak düşünülüğünde bile) yeteri kadar sistematik ve bütüncül değil. Parçacıl ve rastgele...

Soru şu: KD'nin Türkiye kentlerinde (belki daha büyük coğrafi ölçeklerde: bölgelerde ve ülkece...) giderek bütüncül, tek almasıık olarak yaşam bulması, en azından bu doğrultuda geliştirilebilmesi için, hemşeriler olarak, bu duruma nasıl bakmalı, neler önermeli ve istemeliyiz? Bu düşüncüyü, hem mevcut uygulamaların eleştirel değerlendirmesi üzerinden, hem de dünyanın diğer kentlerindeki bazı uygulamalar bakımından, düzenli bir izlemeyle gerçekleştirebiliriz. Yine de asıl önemli olan, özgür aklımızın ve yaratıcı kapasitemizin, yepyeni işleyiş biçimleri/ mekanizmaları (ya da söylemekten çekiniyorum ama “modelleri”) bakımından neler geliştirebileceği ve önerilebileceği...

Bunun için karşılıklı konuşmalara/ çokça tartışmaya gerek var. Bu gereklilik, KD için yaşamsal öneme sahip olan diğer bir kavrama getiriyor bizi:

“Aktif (veya eylemli ve etkin) Hemşerilik”.

Kentlerde yaşayanlar olarak sormamız gerekiyor kendimize: Yeteri kadar iyi “aktif hemşerilerden biri sayılır mıyız?” “Aktif hemşeriliğimizi geliştirmek beslemek ve olgunlaştırmak için ne yapıyoruz?” Bu sorular elbette, bu despotik dönemde, aktif hemşeri olabilmenin önündeki pek çok engele ve bazı bakımlardan bilinmezliklere, teorik eksikliklere getiriyor bizi... Bu soruların yanıtlarını, **Gezi** nedeniyle bizim için de

hapishanede bulunan arkadaşlarımıza/ hemşerilerimize borçlu olduğumuzu düşünüyorum.

Yeniden en baştaki soruya döndüğümüzde, KD için, en azından Türkiye’deki KD için, daha güçlü bir teori geliştirmeliyiz. Bu teorinin gelişebilmesi için Türkiye’deki yerel KD doğrultusunda olduğu düşünülebilecek örneklerle bakmak ve değerlendirmek, hem de yeni ve yaratıcı düşüncelerle bunu geliştirmek üzere daha kapsamlı ve bütüncül-bağımsız öneriler formüle etmek durumundayız.

Bu tür çalışmaların, uzmanlara düştüğünü, kamu yöneticilerinin, hukukçuların-anayasacıların, felsefecilerin, politikacıların, şehircilerin, mimarların vb. yapabileceği bir iş olduğunu düşünüyorsanız, yanılıyorsunuz. Çünkü bu teorinin gelişmesi en çok sıradan yurttaşlar/ hemşeriler olarak bizlerin yaratıcı aklımıza ve yeteneklerimize gereksinim olduğunu düşünüyorum. Biz ne kadar iyi “aktif hemşeri” olabilirsek, kentlerimizin ve gündelik yaşamımızın niteliği/ demokratik-özgürlükçülüğü, o kadar gelişecek ve etkin olacak...

Akın Atauz